

Produktzio garbia

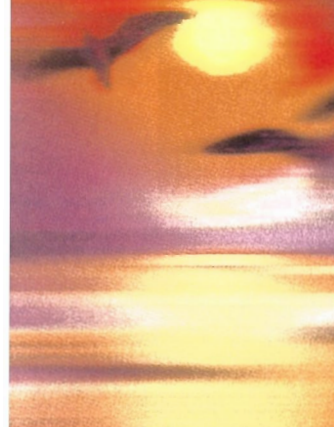

EUSKALHERRIA 1998

ELA
EUSKAL SINDIKATUA

O S A S U N A E T A I N G U R I I G I R O A

AURKE ETXEA

aurkibidea

- 3 AURKEZPENA
- 4 **1.** SARRERA
- 4 **2.** PRODUKZIO LINEALA
- 5 **3.** KUTSADURARIK SORTU GABE PRODUZI DAITEKE
- 6 **4.** NOLA LORTU PRODUKZIO GARBIA?
- 8 **5.** ZER EGIN DEZAKEGU PRODUKZIO GARBIRANZKO
PAUSUAK EMATEKO?
- 8 • Enpresa
- 9 • Administrazioa
- 9 • Kontsumitzaileok
- 10 • Langileok

Luzaroan uste izan dugu ekologia eta enplegua etsai amorratuak direla.

Ingurugiroaren babesak, enpresarioek horiei aurre egiteko gogorik ez zuten, hainbat gastu dakartza. "Araztegietan inbertitu behar badugu, kostuak hain izango dira handiak, ezen enpresa itxi beharko baitugu". Ziur asko entzun izango zenuten argudio faltsu hori. Oraindik ere, entzungo dituzue halakoak.

Zorionez, gauzak aldatzen ari dira. Gaur egun, badakigu industriaren produkzioa eta enplegu mantenimendua ingurugiroarekin bateragarriak izan daitezkeela. Arrisku ekologikoak saihesteko modukoak dira, egin behar dena arrisku horiek aurreikustea da.

Argi dago horretarako dirua behar dela. Nolanahi ere, langileek, gure ordezkari sindikalen bitartez, beharrezko inbertsioak aldarrikatu behar ditugu bi arrazoi hauek kontuan izanda: hiritar eta langile garen heinean, enpresengandik hurbil bizi beharko dugu, edozein istripu ekologikoren biktima izan gaitzkeelako.

Hortaz, enpresa barruan hasi behar da ingurugiroa babesten. Produkzio garbian, hau da garapen ekologikoan inbertitzea bizi kalitatean inbertitzea da eta bizia da gure ondasunik preziatuena.

Esku artean duzun liburuskak hau, filosofia horren emaitza da eta ELA gero eta konpromiso handigoa hartzen ari da alor horretan. Gero eta garrantzi handiagoa duen gai honetara hurbildu nahi zaitugu eta aukera dugu gai hori negoziazio kolektiboaren bidez tratatzeko. Langileak alor horretan sensibilizatzen baditugu, hobeto biziko gara eta hobeto lan egingo dugu, hala lan zentroetan, nola horietatik kanpo.

1. Sarrera

Bizitzeko eredu "zibilizatueta" oinarritzen den produkzio eredu desorekatua dela eta, edonor kontura daiteke ekosistema deuseztatzen ari dela gero eta gehiago. Deuseztatze hori batzuetan geldo doa eta, beste batzuetan, aldiz, arinago; dena den, naturako baliabideak ateratzeko modu desorekatuan oinarritzen da gure ereduak; gero eta kutsadura handiagoa isurtzen da eta naturak ez dauka gaitasunik kutsadura hori absorbatzeko; biosferak ezaugarri batzuk ditu bizitza edo biodibertsitatea ahalbidetu, klima erregulatu, lur oparoa sortu edo ur zikloak erregulatzeko, baina ezaugarriok desagertzen ari dira.

"Eragingarritasuna eta arintasuna, ahalik eta kostu txikienarekin", gure sistema ekonomikoaren printzipioa da, nahiz eta pertsonen osasuna eta ekosistema osoa sakrifikatu.

2. Produkzio lineala

Eguno ekonomi sisteman, erabakiak hartzen dira etekinen aurreikuspen eta

merkatu aldaketen arabera, ez da planifikatzen dauden baliabide kopuru edo aniztasunaren arabera, ezta hondakin gaseoso, likido zein solidoen isurketaren arabera ere; hondakinok banatu edo ezkututzen dira ("ikusiz ezin, minik ez"). **Produkzio linealeko sistema** honetan, baliabideak ez daude erlazonaturik hondakinekin eta zikloak ez dira ixten. Epe laburrerako etekinak hartzen dira kontuan soilik, hortik sortzen den kutsadurari aurre egin gabe.

Produktuen bizitza zikloan nonahi sortzen dira hondakinak. Produktuen "zaharkitzapena planifikatzen da", errentagarriagoa baita, baliabideen benetako kostuak kontuan hartzen ez direlako eta pertsoneri eta ingurugiroari egindako kalteen kostuak aintzat hartzen ez direlako.

Produkzio eredu hau eredu lineala da.

HODIEN BIDEZKO AZKEN TRATAMENDUA

Produkzio linealeko ereduak sortutako arazoak kontuan harturik, industriek hodi bidezko azken tratamendua asmatu dute: araztegiak, filtroak, kontrolak eta abar. Neurri horiek ez dira konponbideak hondakin, isurketa edo igorpen arriskutsuak saihesteko, ez baitira desagertarazten. Atmosferak, urak edo lurra errazago "asimilatzen ditu" gai arriskutsuok, gorde ahalizateko eta biosferan isolatzeko.

3. Kutsadurarik sortu gabe produzi daiteke

Badago ingurogiro irizpideak dituen produkzio eredua eta honelakoak

izan beharko lirateke produzituko liratekeen produktuak: iraunkorrak, berriro erabiltzekoak, konpontzekoak, birziklatzekoak, energia gutxikoak, lehengai gutxikoak eta, erabiltzean, energia gutxi erretzen dutenak.

Naturak produzitzeko ekonomi eredu orekatu eta errentagarria erakutsi digu, hau da, **"ekonomia ziklikoa"**, hondakinik gabeko ekonomia guztiz berriztagarria. Ekonomia horrek behin eta berriro produzitzen du bere kabuz. Energi iturria eguzkia da eta, beraz, ez da inoiz agortuko. Ekonomi eredu horretan, erabili beharreko substantzia inorganikoen (oligoelementuak) kopurua hain da txikia, ezen berriro sortzea ahalbidetzen eta prozesuaren hondakin bakoitza beste baten lehengai bihurtzen baita: adibidez, basoan, zuhaitzetatik eroritako hostoak lurlean bertan deskonposatzen dira eta elikagaiak prest daude zuhaitzetarako. Sustraiak absorbatzen dituzte hosto eta ehun berriak sortarazteko. Zikloak amaitzen dira; eredu horren arabera, **produkzio** linealetik produkzio garbira igaro daiteke.

Ondoko printzipioa dugu: produkzio eta kontsumoko ekonomi zikloan parte hartzen duen edozer, biosferako ziklo naturalei egokitu behar zaie, beraz, substantzia arriskutsuak baztertu behar dira. Agian, **ezin dugu produzitu hondakinik sortu gabe, bai ordea kutsadura sortu barik, hau da, naturak asimilatu ezin dituen hondakin kaltegarriak sortu barik.**

Batzuetan, produkzio garbiak ere **"gai sintetikoetatik" urruntzea** dakar, hots, naturan erraz eta berriro integra daitezkeen baliabideak erabiltzea (ehun naturalak, eta ez, petrokimikaren ondoriozkoak; egurra, eta ez, plastikoa, eta abar). Beste batzuetan, aldiz, ondasun eta produktuen **manipulazioa eta konplexutasuna** saihestu beharko da (esaterako, elektrotresnak, aparagailu elektronikoak, bildukinak eta abar), zertarako eta konpontze lanak errazteko, berriro erabili ahal izateko eta, beharbada interesgarriena, degradazioa saihesteko. Bistakoa

denez, gizakiak berak parte hartzen du ekosistemetan, baina naturak gure eragina asimilatzeke dituen zailtasunak ulertuko bagenitu,

gure bizitzaren *zikloak ixtea* ahalbidetzen duten produkzio sistemak, produktuak, ohiturak... erabiliko genituzke eta bateragarriagoak izango ginateke naturarekin.

PRODUKZIO GARBIA LORTZEKO NEURRIAK

- *Materialak birziklatzea enpresan bertan, esate baterako, enpresatik ateratzen diren paleen itzulera direla ziurtatzea.*
- *Hondakin gutxi sortzen diren teknologiak erabiltzea.*
- *Material toxikoak ez erabiltzea.*
- *Produktuak eta produkzio prozesuak ordeztzea. (Adibidez, apaintzeko kromo prozesuetan, kromo hexabalentea erabili ordez, trebalentea erabiltzea.)*
- *Naturan berriro integra daitezkeen materialak erabiltzea. (Esaterako, egurrezko aulkiak eraikitzea eta ez, ordea, plastikozkoak.)*

4. Nola lortu produkzio garbia

Gehienetan, gure industrietan kutsadura kontrolatu baino ez da egiten,

baina geroan, kutsadura hori *aurrearretaz* saihestu behar da. Hau da, *kalteak konpondu baino, saihestu egin behar dira.*

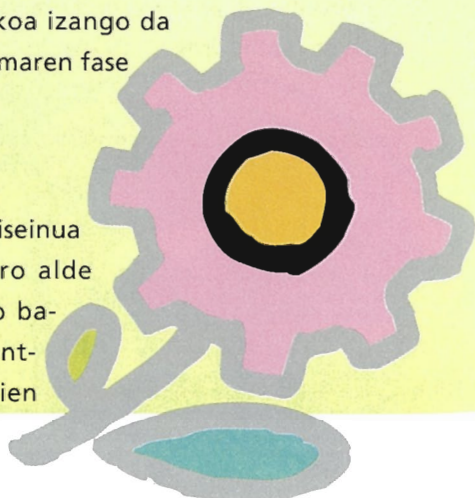
EUROPAKO BATASUNEN BATZORDEA

"Hondakinen sorrera saihesteko aurrearretazko politikak, produktuak eta fabrikazioa integratu behar ditu... Jarduketara eragingarria izateko, produktuaren bizitzako ziklo osoa hartu behar da, produkzioetik guztiz ezabatu arte, hartu, berriro erabili eta birziklatzetik pasatuz...Produktuaren zikloa hasten bada produkzioan eta bukatzen bada erabilgarritasuna galtzen duenean, hornitzaile, banatzaile, kontsumitzaile eta botere publikoek erantzukizun espezifikoak dute hondakinen kudeaketari dagokionez."

Bide horri ekiteko, ezinbestekoa izango da aldaketak egitea produkzio sistemaren fase desberdinetan:

Produkzioaren antolakuntzan.

Produktoreak produkzioaren diseinua planifikatu behar du ingurugiro alde guztiak integratzeko: naturako baliabideak ahalik eta gutxien kontsumitu, ahalik eta energia gutxien

erabili, kutsadura gutxitu, produktuen iraupena luzatu, produktuen birrerabilera ahalbidetu eta prozesu eta produktuen hondakinak jasotzeko gaitasuna ziurtatu. Sistema ideala itxia izan behar da "berez", adibidez, hondakin urak berriro erabiliko dira, azpiproduktuak eta hondakinak prozesura ekarriko dira berriro, hornitzaileei ingurugiro irizpideak eskatuko zaizkie eta abar.

Kasu askotan, ingurugiroaren arazoak gutxitu egiten dira lana birrantolatu eta "**metodo onak**" erabiliz. Esagura horretan, euskal enpresa batzuek (esaterako, Urdaibaiko Biosferaren Erreserban daudenak) neurri batzuk hartu dituzte lan ohiturei dagokienez eta ingurugiro zein ekonomi hobekuntzak lortu dituzte enpresan eta, ondorioz, inguruan.

"Zikloak ixteko" filosofia horretan funtsezkoa da produktorearen erantzukizuna, hau da, legearen arabera, fabrikatzaileak bere gain hartu behar du produktuaren bizitza amaitzean, produktua bera berriro jasotzeko erantzukizuna.

"Enpresako teknikariek produktua edo horren zati bat noiz itzuliko den jakinez gero, diseinu eta fabrikazio era berria asmatu beharko dute. Asmatu beharko dute nola bananduko diren materialak eta zelan lortuko den eragingarritasun handiagoa. Horrez gain, produktu zein bildukinaren minimizazioa erdietsi beharko dute, hau da, ahalik eta osagai gutxien produzitu beharko dira".

Teknologia aukeratzean.

Irizpide ekologikoaren arabera hautatuko da teknologia. Ez dira substantzia toxikoak erabiliko, eta prozesuen energiaren eta lehengaien erabilpena hobetu beharko dute teknologia garbiek. Argibide batzuk: ez dira disolbatzaile organikoak azalera metalikoak garbitzeko, pinturak ekoizteko, edo lehorreko garbiketa egiteko. Izan ere disolbatzaileok langileen osasunerako arriskutsuak izateaz gain, kaltegarriak dira hiritarren osasun eta ingurugirorako; taladrinak erabili ordez, aire hotzean edo olio bejetalean oinarritutako sistemak erabili beharko dira, ondorioz, osasun-lan baldintzak nabarmenki hobetuko dira, hondakin arriskutsuak desagertuko baitira; nekazaritzan, ongari mineralak ezean, organikoak erabili behar dira lurren higadura eta kutsadura saihesteko.

Produktuak diseinatzean.

Produktuak luzaro iraun dezaten diseinatu behar dira, hau da, erraz banandu, berreskuratu eta birziklatzeko; substantzia arriskutsuak erabiltzen badira eurak produzitzeko, lan horiek zaildu egiten dira eta arriskua handiagotzen da osasunerako eta ingurugirorako. Nahiz eta produkzio prozesua hobetu, produktua bera naturarako arriskutsua bada, hutsean geldituko da ahalegina. Halaxe gertatzen da

autoekin, euren eragina handiagoa baita erabiltzen direnean, produzitzen direnean baino (gasen igorpena, negutegi efektua, kutsatzaile azidoak -ozono troposferikoaren sortzaileetako batzuk) nahiz eta gaur egun, hauen fabrikatze protzesua oso kaltegarria izan.

Produkzio garbiaren beste adibide batzuk ondokoak dira: erabilpen bakarreko elikagai bildukinak erabili ordez, birziklatu eta berriro erabil daitezkenak erabiltzea; aparagailu elektronikoak desmonta eta konpon daitezkeen osagaiekin fabrikatzea; eraikinak berriro erabil eta birzikla daitezkeen materialekin jasotzea eta geroko "deseraikuntza" planifikatzea.

Hondakinak kudeatzea.

Industrial gizarteek produzitu eta kontsumitzen badute ere, ia-ia ez dute ezer deskonposatzen (naturak bai ordea). Hondakinen kudeaketa egokia bultzatzeko, ondoko printzipioa errespetatu behar da: jatorrian murriztu, berriro erabili eta birziklatu (hurrenkera horren arabera), beraz, hodian bidezko azken tratamendua aplikatu beharrean, hasieran bertan eman behar dira konponbideak.

Erantzukizunaren printzipioa ere udalerrri, lurralde eta estatuetan aplikatu behar da: hondakinak sortzen dituzten horiek, dute ezerazteko erantzukizuna. Ondorioz, ***hondakinak ezin izango dira garraiatu mugen artean***, eta hondakin toxikoak ezingo dira Hirugarren Mundura esportatu, gaur egun "modan" dagoen bezala.

8

5. Zer egin dezakegu produkzio garbiranzko pausoak emateko?

Horretarako, inplikaturako jardule guztiek erantzukizuna hartu behar dute eraldaketa horri dagokionez. Agente politiko, sozial eta ekonomiko guztiek dute euren berezko erantzukizuna, hierarkiaren arabera, hau da, erabakitze gaitasun eta gaitasun politikoaren arabera.

Enpresa

Enpresak bere erantzukizunari eutsi behar dio jarduerak plantako langileengan, udalerrian bizi diren biztanleengan edo, oro har, planetan sor dezakeen arriskua saihestu eta prebenitzeko.

Produktore euren bizitza ziklo osoan sortzen dituzten hondakin arriskutsuengatik erantzuleak izan behar dira, ondokoak kontuan harturik: hondakinen garraioa, tratamendua eta azken gordailua, harik eta hondakinak desagertu arte.

Administrazioa

Administrazioek *legeez gain tresna tekniko, ekonomiko eta fiskalak ezarri behar dituzte* produkzio garbia lortzeko. Era beretsuan, *kontrolatze eta ikuskatze tresna egokiak* jarri behar dituzte ingurugiroari buruzko legeriaren betepena bermatzeko.

Europar Batasunean *aurrearretarako* ingurugiro politikari ekin zaio, honelaxe agertu baita Hondakinak Kudeatzeko Europako Erkidegoko Estrategia deituriko agirian: *"Teknologia eta produktu garbiak bultzatuko dira, hondakinen arriskugarritasuna gutxituko da; arau teknikoak eta, hala denean, erkidegoko arauak landuko dira substantzia arriskutsu zehatz batzuen kopurua mugatzeko; berriro erabili eta birziklatzeko sistemak sustatuko dira; tresna ekonomikoen erabilpen egokia eta ingurugiroaren osasuna neurtzeko sistemak bultzatuko dira; bizitza zikloak kontrolatuko dira; kontsumitzaileen heziketa eta informazioa bultzatuko da eta etiketa ekologikoen sistema ezarriko da"*.

Kontsumitzaileok

Produkzio garbiak *"kontsumo garbia"* edo erantzulea dakar, beraz, *beste era batera eta gutxiago kontsumitu behar da.*

Adibideak:

Gehigarri kimikorik gabeko elikagaiak eta ehun naturalak nahiago izatea.

Erosketarako poltsa eraman eta supermerkatuetan metatzen den plastikozko materiala ez hartzea.

PVC edo aluminiozko bildukinei uko egin eta berriro erabil daitezkeen beirazko bildukinak erabiltzea.

Nahiz eta horietako batzuk oso errazak izan kontsumitzaileentzat, beste kasu batzuetan, jakin behar dugu *zer-nolako sakrifizioa egin nahi dugun gure* beharrianak inguruaren baldintzei egokitzeko.

Egia esateko, oso zaila da ahaztea zabor kopuru itzela ekoizten dugula, ibai eta itsasoetako arrainak agortzen ari direla eta animaliek guk isurtzen dugun toxiko tona asko jasan behar dutela. Egia da kontsumitzaileok ez dakigula ezer gure kontsumo ohiturek sortzen duten benetako eraginaz, baina esan beharra dago askotan ezjakintasunean bizi nahi dugula. Pentsatzen dugu ezin dugula ezer egin erabakiak hartzen dituzten enpresen kontra.

Baina gure ekintza individual eta kolektiboak egungo produkzio sistema alda dezake.

Langileok

Langileok ingurugiroaz kezkatzeaz gain, lan eta bizi inguru osasungarri eta gainerako biztanleekin eta ekosistemekin solidarioago izatea lortu behar dugu.

Ingurugiroari buruz hartutako erabakiek zuzeneko eragina dute langileengan:

- Lehendabiziz, **lan osasunaren aldetik**, lantegitik kanpora kutsadura isuri bada, lehenago lantokian bertan zabaldu ohi da.
- Bigarrenez, langileok bizitza kalitate ona eta inguru osasungarria merezi ditugun **hiritarrak** garelako.
- Azkenik, **lanpostu iraunkorrak** defendatu behar ditugulako geroa duten enpresetan, kontuan harturik kutsatzen duen enpresak presio izugarriak jasango dituela gizarte eta lege betekizun zorrotzagoetara egokitzeke.

Langile garen heinean, zera izan behar dugu kontuan, baita **aurrearretaz** ibili enpresa, ingurugiroari buruzko legeria urratu zein irudi "zikina" emategatiko zehapenak, presioak edo itxierak ez pairatzeko.

HAR DAITEZKEEN NEURRIAK:

Enpresan ingurugiro arriskuen mapa egitea.

Produktu toxiko guztiak ordeztea.

